

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚEI

DREPT PROCESUAL CIVIL

CURRICULUM

AUTORI:
Elena Belei
Dumitru Visternicean
Vera Macinskaia

Chișinău – 2012

I. PRELIMINARII

Dreptul procesual civil reprezintă cu certitudine, cea mai dinamică și vie ramură a dreptului. Ea asigură realizarea unor garanții fundamentale stabilite în Constituția RM, ordonează titularii de drepturi în intenția lor de a accede la justiție. Importanța practică a dreptului procesual civil atât ca ramură de drept, cât și ca disciplină de studiu este cu atât mai importantă cu cât este vorba de persoane îndrituite de lege cu funcția înfăptuirii justiției, adică de magistrați.

Justițiabilii își formează imaginea asupra activității instanțelor de judecată și în privința calității actului de justiție avînd în vedere contactul direct cu sistemul judecătoresc, cu modalitatea de înfăptuire a justiției și reieșind din eficiența executării dispozițiilor judecătorești. Funcțiile procesului civil coincid cu cele ale justiției: apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime, restabilirea ordinii juridice încălcate și garantarea proceselor democratice.

Pornind de la considerentele menționate, prezentul suport a fost conceput să conțină informații cit mai multe și mai utile, necesare audiențelor INJ, candidații la funcțiile de judecător și procuror, în scopul de a-i ajuta să însușească cât mai eficient actualul suport normativ procesual civil, de a înțelege rațiunile reglementărilor legale în cadrul înfăptuirii justiției, precum și pentru a-și forma deprinderi în scopul utilizării lor corecte și eficiente în practică.

Conform Constituției Republicii Moldova (art. 114), justiția se înfăptuiește numai de către instanțele judecătorești.

Actualmente în Moldova justiția civilă se înfăptuiește la 3 niveluri de jurisdicție. Organizațional, aceste verigi ale puterii judiciare sînt independente una față de alta, însă judecătoriile de drept comun și cea comercială de circumscripție se călăuzesc de aceleași izvoare de drept procesual civil – Codul de procedură civilă, alte legi și norme procesual civile.

Modulul Drept procesual civil pentru audienții INJ se constituie din următoarele discipline: **Drept procesual civil** - disciplină fundamentală pentru candidații la funcția de judecător și procuror, **Intentarea, pregătirea și examinarea în fond a diferitor categorii de cauze civile, Metodologia întocmirii actelor procesuale civile, penale și administrative** – discipline de specializare pentru candidații la funcția de judecător.

Curriculumul la Dreptul procesual civil se axează pe trei niveluri comportamentale, cu divers grad de complexitate: cunoaștere, aplicare, integrare. Nivelul cunoașterii nu presupune acumularea cunoștințelor teoretice, ci actualizarea acestora în funcție de eventualele modificări ale cadrului normativ existent. Ținînd cont de faptul că audienții INJ sunt cel puțin licențiați în drept nivelul cunoașterii se va manifesta pe cizelarea cunoștințelor pe care le dețin deja și cu care pot opera pentru a trece la celelalte niveluri. Aplicarea presupune capacitatea de a interpreta corect și sistemic legislația procesuală în vigoare, capacitatea de a depista curenți și contradicții legislative și abilitatea de a propune soluții de perfecționare a legislației în vigoare. Integrarea presupune aptitudinile de aplicare în practică a cunoștințelor teoretice referitoare la normele de drept procesual civil, soluționarea corectă a situațiilor conflictuale ținînd cont atât de legea materială, cât și de cea procesuală, manifestarea atitudinilor personale față de diverse fenomene sociale. Nivelul comportamental de integrare constituie finalitatea procesului de instruire inițială a viitorilor judecători și procurori.

În acest sens, curriculumul reprezintă un document reglator ce determină competențele profesionale necesare integrării și buneii manifestări în cîmpul muncii. Din această perspectivă studiul modulului prezentat este orientat spre familiarizarea cu modificările și completările care s-au produs în legislația procesuală civilă a RM, valorificarea întregului potențial intelectual al audiențelor pentru a cultiva deprinderi de veritabil judecător sau procuror, prezentarea practicii judiciare, inclusiv a Curții Europene pentru Drepturile Omului pentru a fortifica cunoștințele asimilate, cultivarea spiritului de respect pentru lege și pentru justițiabili.

II. OBIECTIVE GENERALE ALE MODULULUI:

În baza studierii procesului civil audienții INJ trebuie

- **La nivel de cunoaștere și înțelegere:**
  - să identifice conceptele de bază cu care se operează în dreptul procesual civil;
  - să definească corect noțiunile legale și doctrinale de procedură civilă;
  - să determine fără echivoc normele procesuale aplicabile pentru examinarea și soluționarea diferitor situații litigioase sau nelitigioase;
  - să descrie sistemul judiciar din Republica Moldova, precum și competența funcțională a instanțelor de judecată;
  - să distingă poziția procesuală a fiecărui participant la proces, drepturile și obligațiile lor procesuale;
  - să descrie procedura intentării pricinilor civile în judecată,
  - să clarifice procedura de judecare a pricinilor;
  - să determine obiectul și sarcina probațiunii în pricinile civile, precum și utilizarea mijloacelor de probă;
  - să releveze tangențele activității de înlăptuire a justiției cu etapa finală - executarea dispozițiilor judecătorești;

- **La nivel de aplicare:**
  - să clasifice categorii procesual civile în funcție de diverse criterii de utilitate practică;
  - să identifice legătura dreptului procesual civil cu dreptul civil, cu dreptul constituțional, familial, dreptul muncii, administrativ, procesual penal și alte ramuri de drept;
  - să argumenteze rațiunea reglementărilor procesual civile;
  - să sintetizeze curențe sau modalități corecte de aplicare a normelor de procedură civilă;
  - să compare activitatea instanțelor de judecată cu alte căi alternative de soluționare a litigiilor civile;
  - să interpreteze corect normele generale și speciale de drept procesual civil.
  - să efectueze studiul comparativ al legislației procesual civile al Republicii Moldova cu legislația procesual civilă a unor state europene și să înainteze proiecte de perfecționare a legislației procesual civile;

- **La nivel de integrare:**
  - să estimeze rolul practicii judiciare în perfecționarea legislației procesual civile;
  - să generalizeze practica judiciară în soluționarea cauzelor civile pentru a determina deficiențele în aplicarea legislației;
  - să contribuie la perfecționarea legislației procesual civile și activității practice a instanțelor judecătorești;
  - să clarifice competența instanțelor judecătorești în examinarea și soluționarea pricinilor civile;
  - să aprecieze rolul judecătorului, executorului și grefierului în activitatea de înlăptuire a justiției pe cauze civile,
  - să proiecteze algoritme de identificare a obiectului și sarcinii probației în diferite categorii de cauze civile;
  - să întocmească actele judecătorești de dispoziție conform cerințelor normelor de drept procesual civil;
  - să elaboreze proiecte de cercetare științifică în domeniul dreptului procesual civil;
  - să propună concepții pentru ameliorarea activității instanțelor de judecată;
  - să facă propuneri de compatibilizare a legislației și practicii autohtone cu legislația europeană și practica CEDO;
  - să evalueze perspectivele evoluției dreptului procesual civil în Republica Moldova.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Codul disciplinei	Semestrul	Numărul de ore			Evaluarea	Responsabil de modul/ disciplină
		C	S			
FO	I	24	48		examen	Elena Belei, Dm.Visternicean, Vera Macinskaia

IV. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

a) Tematica și repartizarea orientativă a orelor la curs / prelegeri

Nr.	Tema	Numărul de ore
1.	TEMA: PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ȘI INTERNAȚIONALE ALE DREPTULUI PROCESUAL CIVIL	2 ore
2.	TEMA: CORELAREA FORMELOR JUDICIARĂ ȘI ARBITRALĂ DE APĂRARE A DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR PERSOANELOR	2 ore
3.	TEMA: INSTANȚA DE JUDECATĂ - SUBIECT OBLIGATORIU AL RAPORTURILOR DE PROCEDURĂ CIVILĂ	2 ore
4.	TEMA: SUBIECȚII PROCESULUI CIVIL	2 ore
5.	TEMA: CHELTUIELILE DE JUDECATĂ	2 ore
6.	TEMA: DREPTUL LA ACȚIUNE	2 ore
7.	TEMA: ASIGURAREA ACȚIUNII CIVILE	2 ore
8.	TEMA: PROBAȚIUNEA JUDICIARĂ ȘI PROBELE	2 ore
9.	TEMA: PROCEDURA SPECIALĂ ÎN PROCESUL CIVIL	4 ore
10.	TEMA: PROCEDURA ÎN ORDONANȚĂ	2 ore
11.	TEMA: CĂILE DE ATAC ÎN PROCESUL CIVIL	2 ore

b) Tematica și repartizarea orientativă a orelor la seminar.

1.	<p><i>TEMA: PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ȘI INTERNAȚIONALE ALE DREPTULUI PROCESUAL CIVIL</i></p> <p><u>Seminarul 1.</u> Noțiunea și importanța principiilor dreptului procesual civil. Sistemul principiilor dreptului procesual civil. Principiile funcționale ale dreptului procesual civil: legalității, disponibilității, contradictorialității, egalității în drepturi procedurale ale părților, oralității, nemijlocirii.</p> <p><u>Seminarul 2.</u> Principiile internaționale ale dreptului procesual civil: prioritatea contractelor și convențiilor internaționale, acordarea regimului național străinilor, respectarea jurisdicției instanțelor judecătorești străine, imunitatea judiciară a statelor străine și organizațiilor internaționale, legea forului în materia de procedură, exeqatur-ul hotărârilor judecătorești străine, reciprocitatea în acordarea asistenței judiciare.</p>	4 ore
2	<p><i>TEMA: CORELAREA FORMELOR JUDICIARĂ ȘI ARBITRALĂ DE APĂRARE A DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR PERSOANELOR</i></p> <p>Delimitarea competenței instanțelor judecătorești de cele arbitrale; Implicarea instanțelor de judecată în procedura arbitrală Contestarea hotărârilor arbitrale Executarea hotărârilor arbitrale</p>	4ore
3.	<p><i>TEMA: INSTANȚA DE JUDECATĂ - SUBIECT OBLIGATORIU AL RAPORTURILOR DE PROCEDURĂ CIVILĂ</i></p> <p><u>Seminarul 1.</u> Instanța de judecată ca subiect obligatoriu al raporturilor procesuale civile. Poziția și rolul instanței în procesul civil. Compunerea completului de judecată. Incidentele procesuale privind compunerea completului de judecată (incompatibilitatea, abținerea și recuzarea). Delimitarea dintre competența instanțelor judecătorești de drept comun și competența altor organe cu activitate jurisdicțională. Delimitarea dintre competența instanțelor judecătorești de drept comun și competența judecătoriei comerciale de circumscripție.</p> <p><u>Seminarul 2.</u> Felurile de competență jurisdicțională (materială și teritorială). Competența materială a judecătoriilor și curților de apel. Competența materială a Judecătoriei Comerciale de</p>	4ore

	<p>Circumscripție.</p> <p>Competența jurisdicțională teritorială (locală) și felurile ei: generală, alternativă (facultativă), excepțională (exclusivă), după legătura obiectivă a pretențiilor înaintate spre soluționare.</p> <p>Temeiurile și procedura strămutării pricinii de la instanța sesizată la o altă instanță.</p> <p>Conflictele de competență jurisdicțională și soluționarea lor.</p> <p>Efectele încălcării regulilor cu privire la competența jurisdicțională.</p>	
4.	<p><i>TEMA: SUBIECȚII PROCESULUI CIVIL</i></p> <p>Părțile în procesul civil. Condițiile pentru a fi parte la proces. Capacitatea procesuală. Capacitatea procesuală de folosință și capacitatea procesuală de exercițiu a drepturilor procedurale civile. Sancțiunea în cazul lipsei capacității procesuale. Drepturile și obligațiile procesuale ale părților.</p> <p>Coparticiparea procesuală. Scopul și temeiurile coparticipării procesuale. Felurile coparticipării procesuale (obligatorie și facultativă). Drepturile și obligațiile procesuale ale coparticipanților.</p> <p>Sucesiunea în drepturile procedurale (noțiunea și temeiurile). Procedura intervenirii în proces a succesorului în drepturi și poziția lui procesuală.</p> <p>Intervenienții (terțele persoane) care formulează pretenții proprii la obiectul litigiului (intervenția principală). Temeiurile și procedura intervenirii în proces a intervenienților principali. Drepturile și obligațiile lor procesuale.</p> <p>Intervenienții (terțele persoane) care nu formulează pretenții proprii la obiectul litigiului (intervenția accesorie). Temeiurile și procedura introducerii (intervenirii) intervenienților accesorii în proces. Drepturile și obligațiile lor procesuale.</p> <p><u>Seminar 2</u></p> <p>Temeiurile și formele de participare a procurorului în procesul civil. Introducerea acțiunii (cererii). Participarea la judecata procesului. Poziția procesuală a procurorului în procesul civil. Drepturile și obligațiile procesuale ale procurorului ca participant la proces.</p> <p>Exercitarea căilor de atac de către procuror în procesul civil.</p> <p>Cererea procurorului de a se pune în executare hotărârile judecătorești.</p> <p>Temeiurile, scopul și formele de participare la proces a autorităților publice, organizațiilor și cetățenilor pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor altor persoane.</p> <p>Condiții de pornire a procesului de către autoritățile publice, organizațiile și persoanele enumerate. Drepturile și obligațiile lor procesuale.</p> <p>Noțiune de reprezentare judiciară. Temeiurile și felurile reprezentării judiciare (contractuală, legală, obștească, oficială).</p>	4 ore

	<p>Împuternicirile reprezentantului în judecată (legalizarea calității și volumul împuternicirilor).</p> <p>Persoanele care nu pot fi reprezentanți în judecată</p>	
5.	<p><i>TEMA: CHELTUIELI LE DE JUDECATĂ</i></p> <p><u>Seminarul 1.</u> Noțiunea și felurile cheltuielilor de judecată în procesul civil. Taxa de stat și cheltuielile de judecare a pricinii. Scutirile de taxa de stat. Amânarea și eșalonarea plății taxei de stat. Restituirea taxei de stat. Cheltuielile de judecare a pricinii. Repartizarea cheltuielilor de judecată între părți și compensarea lor.</p>	4 ore
6.	<p><i>TEMA: DREPTUL LA ACȚIUNE</i></p> <p><u>Seminarul 1.</u> Dreptul la acțiune. Dreptul la intentarea acțiunii și dreptul la admiterea acțiunii. Premisele și condițiile de exercitare a acțiunii civile. Conexiunea și separarea acțiunilor civile.</p> <p><u>Seminarul 2.</u> Modalitățile de apărare a pîrîtului împotriva acțiunii. Obiecții material-juridice și procesuale. Acțiunea reconvențională. Temeiurile și procedura de exercitare a acțiunii reconvenționale Actele de dispoziție ale părților. Modificarea acțiunii. Renunțarea de la acțiune. Recunoașterea acțiunii. Tranzacția de împăcare.</p>	4 ore
7.	<p><i>TEMA: ASIGURAREA ACȚIUNII CIVILE</i></p> <p><u>Seminarul 1.</u> Asigurarea acțiunii. Măsurile de asigurare a acțiunii. Examinarea cererii de asigurare a acțiunii. Anularea măsurilor de asigurare a acțiunii. Repararea prejudiciului cauzat pîrîtului prin asigurarea acțiunii. Atacarea încheierii de asigurare a acțiunii.</p>	4 ore
8.	<p><i>TEMA: PROBAȚIUNEA JUDICIARĂ ȘI PROBELE</i></p> <p><u>Seminarul 1.</u> Noțiunea și scopul probațiunii judiciare. Noțiunea de probă judiciară. Noțiunea de obiect al probațiunii. Determinarea obiectului de probațiune în pricinile concrete. Îmbinarea activismului părților, participanților la proces și instanței de judecată în determinarea circumstanțelor care urmează a fi dovedite. Faptele care nu se cer a fi dovedite. Repartizarea sarcinii de probațiune între părți. Rolul instanței de judecată în reclamarea probelor necesare pentru a dovedi faptele esențiale ale pricinii. Prezumțiile probante (noțiunea și importanța).</p>	6 ore

	<p><u>Seminarul 2.</u> Clasificarea probelor: primare și secundare, directe și indirecte, verbale și scrise, personale și materiale. Pertinența probelor și admisibilitatea mijloacelor de probă. Regulile comune pentru aprecierea probelor. Felurile mijloacelor de probă.</p> <p><u>Seminarul 3</u> Asigurarea probelor. Temeiurile pentru asigurarea probelor. Asigurarea probelor pînă la pornirea procesului și după intentarea procesului. Delegațiile judecătorești. Procedura de înaintare și de îndeplinire a delegațiilor judecătorești.</p>	
9.	<p><i>TEMA: PROCEDURA SPECIALĂ</i></p> <p><u>Seminar 1</u> Constatarea faptelor care au valoare juridică de către instanțele de judecată Procedura încuviințării adopției.</p> <p><u>Seminar 2</u> Declararea capacității depline de exercițiu minorului (emanciparea). Declararea persoanei dispărută fără urmă sau decedată. Limitarea în capacitatea de exercițiu sau declararea incapacității cetățeanului. Anularea limitării capacității de exercițiu și declararea capacității. Încuviințarea spitalizării forțate și tratamentului forțat al cetățeanului. Încuviințarea examenului psihiatric sau spitalizării în staționarul de psihiatrie a cetățeanului fără liber consimțămînt. Contestarea inexactității înscrisurilor în registrele de stare civilă.</p> <p><u>Seminar 3</u> Aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie Sistarea temporară a valabilității și retragerea licențelor/autorizațiilor ce vizează activitatea de întreprinzător</p>	6 ore
10.	<p><i>TEMA: PROCEDURA ÎN ORDONANȚĂ</i></p> <p><u>Seminar 1</u> Condițiile de admisibilitate ale procedurii în ordonanță. Pretențiile în al căror temei se emite ordonanța judecătorească. Procedura de depunere și examinare a cererii de eliberare a ordonanței judecătorești. Natura juridică a ordonanței. Forma și cuprinsul ordonanței. Contestarea și anularea ordonanței judecătorești.</p>	2 ore
11.	<p><i>TEMA: CĂILE DE ATAC ÎN PROCEDURA CIVILĂ</i></p> <p><u>Seminarul 1.</u> Dreptul de a declara apelul. Elementele apelului (subiectele,</p>	6 ore

obiectul, temeiul).

Instanțele competente să examineze cererile de apel. Termenul de declarare a apelului. Efectul suspensiv al termenului de apel.

Procedura de judecată a apelului. Limitele judecării apelului.

Împuternicirile instanței de apel. Temeiurile de ordin material și procesual pentru casarea sau modificarea hotărârii de către instanța de apel.

Decizia instanței de apel. Cuprinsul deciziei. Obligativitatea indicațiilor instanței de apel expuse în decizia sa, pentru instanța care rejudecă pricina. Puterea legală a deciziei instanței de apel.

Seminarul 2.

Subiectele și termenul de declarare a recursului. Instanța competentă să examineze recursul. Modul de constituire a completelor de judecată.

Temeiurile declarării recursului. Temeiurile inadmisibilității recursului. Efectul suspensiv al recursului.

Depunerea recursului. Cererea de recurs și cuprinsul ei. Restituirea cererii de recurs.

Actele procedurale preparatorii ale instanței de recurs.

Procedura examinării admisibilității recursului. Actele procedurale ale Colegiului lărgit al Curții Supreme de Justiție.

Procedura de judecare a recursului. Retragerea recursului.

Limitele judecării recursului. Împuternicirile și actele de dispoziție ale instanței de recurs.

Seminarul 3

Dispozițiile judecătorești care pot fi supuse revizuirii.

Persoanele care sînt în drept să depună cerere de revizuire.

Instanțele competente să examineze cererea de revizuire.

Temeiurile declarării revizuirii. Termenele de depunere a cererii de revizuire. Calcularea lor.

Depunerea cererii de revizuire. Examinarea cererii de revizuire.

Împuternicirile și actele de dispoziție ale instanței de revizuire.

V. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI CONȚINUTURI

Obiective de referință	Conținuturi
<ul style="list-style-type: none"> - să definească principiile dreptului procesual civil; - să delimiteze categoriile de principii ale dreptului procesual civil; - să identifice principiile specifice dreptului procesual civil; - să analizeze interacțiunea principiilor dreptului procesual civil; - să aprecieze importanța principiilor dreptului procesual civil. 	<p>1. Principiile fundamentale ale dreptului procesual civil:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sistemul principiilor dreptului procesual civil; - principiile organizațional-funcționale ale dreptului procesual civil; - principiile funcționale ale dreptului procesual civil; - principiile internaționale ale dreptului procesual civil.
<ul style="list-style-type: none"> - să identifice elementele de bază a unei convenții de arbitraj neviolate; - să stabilească condițiile de scoatere a cererii de pe rol de către instanța de judecată în condițiile existenței clauzei de arbitraj - să identifice cazurile în care instanțele de judecată pot desemna arbitrii; - să identifice consecințele lipsei jurisdicției tribunalului arbitral; - să identifice temeiurile modalitatea de contestare a hotărârilor arbitrale, - să cunoască temeiurile de desființare a hotărârii arbitrale, - să caracterizeze procedura și cerințele de bază de recunoaștere a hotărârii arbitrale naționale și străine în Republica Moldova; - să identifice temeiurile de refuz de eliberare a titlului executiv. 	<p>2. Corelarea formelor judiciară și arbitrală de apărare a drepturilor și libertăților persoanelor</p> <ul style="list-style-type: none"> - clauză arbitrală; - tribunal arbitral; - hotărâre arbitrală - desființarea hotărârii arbitrale - executarea silită a hotărârii arbitrale
<ul style="list-style-type: none"> - să identifice poziția și rolul instanței în procesul civil; - să stabilească exigențele cantitative și calitative de compunere a completului de judecată; - să analizeze temeiurile și procedura recuzării (abținerii) judecătorului; - să deosebească felurile de competență jurisdicțională; - să determine competența jurisdicțională materială; - să identifice criteriile după care se determină competența jurisdicțională teritorială; - să analizeze temeiurile și procedura strămutării pricinii de la instanța sesizată la o altă instanță; - să caracterizeze conflictele de competență jurisdicțională și să determine modalitățile de soluționare a lor; 	<p>3. Instanța de judecată - subiect obligatoriu al raporturilor de procedură civilă:</p> <ul style="list-style-type: none"> - complet de judecată; - recuzare, abținere de la judecare; - instanțe de judecată de drept comun; - - competență jurisdicțională; - competență jurisdicțională după obiect; - competență jurisdicțională după teritoriu; - strămutarea pricinii; - conflict de competență.

<ul style="list-style-type: none"> - să stabilească efectele juridice ale încălcării regulilor de competență jurisdicțională. 	
<ul style="list-style-type: none"> - să identifice condițiile pentru a fi parte în proces; - să analizeze drepturile și obligațiile procesuale ale părților; - să delimiteze scopul, temeiurile și felurile coparticipării procesuale; - să definească noțiunea și să identifice temeiurile succesiunii în drepturi procedurale. - să definească noțiunea de intervenienți în proces civil; - să delimiteze felurile intervenienților; - să identifice temeiurile și procedura intervenirii în proces a intervenienților principali; - să caracterizeze temeiurile și procedura intervenirii (atragerii) la proces a intervenienților accesorii; - să stabilească argumentat efectele neatragerii sau neintervenirii în proces a intervenienților accesorii. - să argumenteze rolul și importanța participării procurorului în proces civil; - să identifice temeiurile și formele de participare a procurorului la proces civil; - să determine drepturile și obligațiile procesuale ale procurorului; - să analizeze posibilitatea exercitării căilor de atac de către procuror în procesul civil; să formuleze noțiunea de reprezentare judiciară; - să identifice felurile reprezentării judiciare; - să determine temeiurile fiecărui fel de reprezentare judiciară; - să enumere categoriile de persoane care nu pot fi reprezentanți în judecată; - să stabilească volumul împuternicirilor diferitor categorii de reprezentanți; - să clarifice modul de legalizare a calității de reprezentant; 	<p>4. Subiecții procesului civil cu interese material și procesual juridic:</p> <ul style="list-style-type: none"> - părțile în procesul civil; - capacitatea procesuală; - coparticiparea procesuală; - succesiunea în drepturile procedurale; - intervenție procesuală; - intervenția principală; - intervenția accesorie; - procurorul în procesul civil; - temeiuri ale reprezentării judiciare; - reprezentant contractual; - reprezentant legal; - interdicții de reprezentare judiciară; - împuternicirile reprezentanților judiciari
<ul style="list-style-type: none"> - să delimiteze esența și particularitățile taxei de stat și cheltuielilor pentru judecarea pricinii; - să calculeze cuantumul taxei de stat în diferite cazuri; - să identifice cazurile de amânare, eșalonare și restituire a taxei de stat; - să stabilească temeiurile de scutire de taxă de stat, - să clarifice regulile de repartizare a cheltuielilor de judecată între părți. 	<p>5. Cheltuieli le de judecată:</p> <ul style="list-style-type: none"> - taxă de stat; - cheltuieli de judecare a pricinii; - scutire de taxa de stat; - amânarea și eșalonarea achitării taxei de stat; - restituirea taxei de stat; - repartizarea cheltuielilor de judecare a pricinii între părți.
<ul style="list-style-type: none"> - să evidențieze dreptul la acțiune în sens procesual și în sens material; 	<p>6. Dreptul la acțiune :</p> <ul style="list-style-type: none"> - procedură contencioasă;

<ul style="list-style-type: none"> - să formuleze premisele și condițiile exercitării dreptului la acțiune în sens procesual, precum și consecințele nerespectării acestora; - să delimiteze modalitățile de apărare a pîrîtului împotriva acțiunii; - să deosebească obiecțiile material-juridice de cele procesual-juridice formulate de către pîrît; - să analizeze temeiurile și procedura înaintării acțiunii reconvenționale; - să evidențieze actele de dispoziție ale părților; - să determine limita modificării acțiunii; - să stabilească deosebirile consecințelor renunțării la acțiune și ale recunoașterii acesteia; - să clarifice esența tranzacției de împăcare; 	<ul style="list-style-type: none"> - dreptul la intentarea acțiunii; - dreptul la admiterea acțiunii; - premisele exercitării dreptului la acțiune; - condițiile de exercitare a dreptului la acțiune; - obiecțiile juridice ale pîrîtului; - acțiunea reconvențională; - renunțarea la acțiune; - recunoașterea acțiunii; - tranzacția de împăcare; - asigurarea acțiunii.
<ul style="list-style-type: none"> - să formuleze temeiurile asigurării acțiunii; - să evidențieze măsurile de asigurare a acțiunii; - să clarifice procedura asigurării acțiunii și procedura anulării și contestării încheierilor de asigurare a acțiunii; - să determine consecințele anulării măsurilor de asigurare a acțiunii. 	<p>7. Asigurarea acțiunii civile</p> <ul style="list-style-type: none"> - încheiere de asigurare a acțiunii civile; - anularea asigurării acțiunii civile - contestarea acțiunii civile - cauțiunea în contextul asigurării acțiunii civile
<ul style="list-style-type: none"> - să formuleze esența și etapele probațiunii judiciare; - să stabilească conceptul de probă judiciară; - să determine obiectul probațiunii în pricinile civile concrete; - să delimiteze esența faptelor notorii de faptele prejudicial stabilite; - să clarifice rolul instanței de judecată în reclamarea probelor necesare pentru a dovedi faptele esențiale ale pricinii; - să evidențieze noțiunea și importanța prezumțiilor probante; - să clasifice probele după diverse criterii; - să specifice admisibilitatea și relevanța probelor; - să aplice în cazuri concrete regulile comune de apreciere a probelor; - să stabilească esența fiecărui mijloc de probație; - să compare procedura administrării fiecărui mijloc de probație; - să formuleze temeiurile pentru asigurarea probelor; - să evidențieze procedura asigurării probelor pînă la pornirea procesului și după intentarea lui; - să analizeze procedura de înaintare și de îndeplinire a delegațiilor judecătorești. 	<p>8. Probațiunea judiciară și probele</p> <ul style="list-style-type: none"> - probațiune judiciară; - proba judiciară; - obiect al probațiunii; - fapte care nu se cer a fi dovedite; - sarcina probației; - prezumțiile probante; - probe primare și secundare, directe și indirecte, verbale și scrise, personale și materiale; - relevanța probelor și admisibilitatea mijloacelor de probă; - asigurarea probelor; - delegațiile judecătorești.
<ul style="list-style-type: none"> - să caracterizeze procedura de constatare a faptelor care au valoare juridică, identificînd participanții la proces, condițiile necesare pentru constatarea faptelor care au valoare juridică; - să caracterizeze procedura de încuviințare a adopției, proiectînd regulile de examinare a cererii, 	<p>9. Procedura specială:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Constatarea faptelor care au valoare juridică de către instanțele de judecată - Procedura încuviințării adopției. - Declararea capacității depline de

<ul style="list-style-type: none"> - să caracterizeze procedura de declararea persoanei dispărută fără urmă sau decedată, proiectând regulile de examinare a cererii, - să caracterizeze procedura de declararea capacității depline de exercițiu a minorului (emanciparea), proiectând regulile de examinare a cererii; - să caracterizeze procedura de limitarea în capacitatea de exercițiu sau declararea incapacității cetățeanului, proiectând regulile de examinare a cererii, - să caracterizeze procedura de încuviințarea spitalizării forțate și tratamentului forțat al cetățeanului, proiectând regulile de examinare a cererii, - să caracterizeze procedura de încuviințarea examenului psihiatric sau spitalizării în staționarul de psihiatrie a cetățeanului fără liberul lui consimțământ, proiectând regulile de examinare a cererii, - să determine specificul aplicării măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie - să stabilească etapele procedurale ale sistării temporare a valabilității și retragerii licențelor/autorizațiilor ce vizează activitatea de întreprinzător - să soluționeze just situațiile de caz relevante unităților de conținut. 	<p>exercițiu minorului (emanciparea).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Declararea persoanei dispărută fără urmă sau decedată. - Limitarea în capacitatea de exercițiu sau declararea incapacității cetățeanului. Anularea limitării capacității de exercițiu și declararea capacității. - Încuviințarea spitalizării forțate și tratamentului forțat al cetățeanului. - Încuviințarea examenului psihiatric sau spitalizării în staționarul de psihiatrie a cetățeanului fără liber consimțământ. - Aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie - Sistarea temporară a valabilității și retragerea licențelor/autorizațiilor ce vizează activitatea de întreprinzător
<ul style="list-style-type: none"> - să proiecteze etapele procedurii în ordonanță; - să analizeze procedura de contestare a ordonanței judecătorești; - să caracterizeze specificul executării ordonanței judecătorești; - să aprecieze importanța procedurii în ordonanță. <p>să soluționeze just situațiile de caz relevante unităților de conținut</p>	<p>10. Procedura în ordonanță</p> <ul style="list-style-type: none"> - condițiile de admisibilitate ale procedurii în ordonanță. - pretențiile în al căror temei se emite ordonanța judecătorească. - procedura de depunere și examinare a cererii de eliberare a ordonanței judecătorești. - natura juridică a ordonanței. forma și cuprinsul ordonanței. - contestarea și anularea ordonanței judecătorești.
<ul style="list-style-type: none"> - să analizeze elementele (subiecții, obiectul, temeiul) fiecărei căi de atac; - să stabilească competența de examinare a apelului și recursului împotriva deciziilor instanței de apel; - să caracterizeze modul de atacare a încheierilor primei instanțe; - să determine limitele de judecare a apelului, recursului împotriva hotărârilor și încheierilor pentru care nu este prevăzută calea apelului și recursului împotriva deciziilor instanței de apel; - să caracterizeze împuțnicirile instanței de apel, de recurs împotriva hotărârilor și încheierilor pentru care nu este prevăzută calea apelului și de recurs 	<p>11. Căile de atac în procedura civilă:</p> <ul style="list-style-type: none"> - căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești; - controlul judiciar; - apelul; - recursul împotriva încheierilor - recursul împotriva deciziilor instanței de apel; - revizuirea hotărârilor, deciziilor, încheierilor irevocabile

împotriva deciziilor instanței de apel; - să analizeze procedura de examinare a admisibilității recursului împotriva deciziilor instanței de apel; - să determine conținutul temeiurilor de declarare a revizuirii; - să determine instanțele competente să examineze cererile de revizuire; - să proiecteze procedura de judecare a cererii de revizuire; - să caracterizeze împuternicirile instanței de revizuire; - să determine instanțele competente să rejudece pricina după admiterea cererii de revizuire și casare a hotărârilor	
--	--

VI. SUGESTII PENTRU LUCRUL INDIVIDUAL AL AUDIENTULUI

<i>SUBIECTE/PROBLEME</i>	<i>MODALITĂȚI DE REALIZARE</i>	<i>MODALITĂȚI DE EVALUARE</i>
1. acțiunea în timp izvoarelor noi ale dreptului procesual civil	elaborarea de referate în baza practicii naționale și internaționale	suținerea publică a rezumatului în cadrul unui seminar-dezbatere;
2. termenul rezonabil – condiție esențială pentru un proces echitabil	elaborarea de referate în baza practicii naționale și internaționale	suținerea publică a rezumatului în cadrul unui seminar-dezbatere
3. contestarea actelor executorului judecătoresc	elaborarea de referate în baza practicii naționale și internaționale	suținerea publică a rezumatului în cadrul unui seminar-dezbatere

NOTĂ: Pentru realizarea obiectivelor tuturor conținuturilor din curriculum, audientul va realiza forme de activitate individuală, precum:

- studiul notițelor de curs, ale suporturilor de curs și manualelor în bibliotecă;
- consultarea comentariilor și a dicționarelor de specialitate;
- studiul suportului normativ curent, publicat în „Monitorul Oficial al Republicii Moldova”;
- studiul practicii judiciare a Curții Supreme de Justiție, a altor instanțe judecătorești și organe jurisdicționale, publicate oficial;
- accesarea, acumularea și studiul informației din rețeaua Internet și din alte surse accesibile.

VII. EVALUAREA DISCIPLINEI

1. Evaluarea curentă a rezultatelor academice

- Participarea audienților în cadrul activităților practice (răspunsuri orale, participare la dezbateri, prezentări de rapoarte/comunicări/ informații)
- Probe scrise: două testări obligatorii care vor conține sarcini de mai multe niveluri cu:
  - obiective de cunoștințe;
  - obiective de capacități;
  - obiective de competențe profesionale și atitudini.
- Pregătirea unui referat științific și/sau aplicativ pe o problemă propusă pentru activitățile individuale

În cadrul activităților practice se va realiza:

- Studierea și rezolvarea spețelor;
- Activități de grup;
- Studii de caz;
- Redactarea de către audienți a hotărârilor judecătorești, acțiunilor disciplinare, redactare de rechizitorii a ordonanțelor, a rezoluțiilor;
- Studierea dosarelor, a actelor procedurale;
- Proceduri de interpretare și aplicare corectă a legii;
- Însușirea și aplicarea corectă a terminologiei de specialitate;
- Simularea de procese;
- Studiu individual a literaturii de specialitate, a experienței naționale și internaționale din domeniu;
- Modelări/simulări de situații concrete.

Mostră de test-grilă:

Selectați răspunsurile corecte. Argumentați opțiunea.

1. Principiul contradictorialității nu se aplică:

1. în cadrul executării hotărârii judecătorești;
2. în procesul constatării drepturilor în procedură contencioasă;
3. în cadrul procedurii speciale;
4. în cadrul examinării cererilor de recurs;
5. la faza intentării procesului civil;
6. în cadrul procedurii în ordonanță.

1. Principiul disponibilității este limitat

1. de rolul dirigitor la judecătorului în procesul civil;
2. de principiul publicității;
3. de principiul contradictorialității;
4. de principiul nemijlocirii.

3. În cazul în care mai multe pretenții legate între ele sînt de competența mai multor instanțe de același grad:

- a) pretențiile urmează a fi conexate și examinate de instanța de judecată superioară;
- b) pretențiile urmează a fi conexate și examinate de instanța de judecată sesizată mai întâi;
- c) pretențiile urmează a fi conexate și examinate de instanța de judecată de la domiciliul pîrîtitului;

d) pretențiile urmează a fi separate și examinate în fiecare instanță conform competenței;

4. Indicați persoanele care nu pot fi audiate ca martori în judecată:

- a) deputații – referitor la datele care le-au devenit cunoscute în virtutea îndeplinirii obligațiilor de deputat;
- b) persoanele condamnate pentru darea unor declarații intenționat false;
- c) judecătorii referitor la problemele discutate în camera de deliberare;
- d) logodnicii unul împotriva altora;
- e) avocații referitor la informații obținute în exercițiul funcțiunii.

Mostra nr.2

Continuați corect afirmațiile.

1. Principiul nemijlocirii se referă la examinarea aceleiași cauze de către același judecător, precum și la .....
2. Respectarea jurisdicției instanțelor judecătorești străine constă în.....

Mostra nr.3

1. Cine și în ce mărime trebuie să achite taxa de stat în următoarele cazuri (indicând modul de calculare):

- a) în acțiunea SRL „Ardo” către SA „Topaz” de încasare a 8 000 lei;
- b) în acțiunea Elenei Radu către dl Radu Andrei de încasare a pensiei de întreținere pentru 2 copii minori. Din certificatul anexat la cerere de chemare în judecată rezultă că venitul lunar al pârîtului constituie 1000 lei;
- c) în acțiunea lui Diordița Sergiu către SRL „Aprocon” privind restabilirea la locul de muncă și încasarea salariului în mărime de 5500 lei pentru absența forțată de la serviciu;
- d) în acțiunea SA „Prut” de anulare a deciziei Camerei de licențiere privind retragerea licenței și repararea prejudiciului material în mărime de 3600 lei;
- e) în acțiunea lui Bordei Nicolai privind ridicarea sechestrului asupra bunurilor în valoare de 10350 lei;
- f) în acțiunea lui Surdu Ion către dna Surdu Olga privind desfacerea căsătoriei și partajul averii comune în valoare de 36 621 lei;
- g) în acțiunea Ecaterinei Sîrcu către „Moldova Suverană” privind dezmințirea informației ce-i lezează onoarea și demnitatea și încasarea despăgubirii pentru prejudiciul moral în mărime de 15 000 lei;
- h) în acțiunea lui Axenti Pavel privind declararea nulității contractului de vânzare-cumpărare a apartamentului în valoare de 120 000 lei;
- i) în cererea Gloriei Winston cu privire la încuviințarea adopției.

2. Cum va fi repartizată sarcina probației în următoarele situații, ținând cont de prezumțiile probante ?

- În acțiunea destinatarului încărcăturii către cărauș privind repararea prejudiciului cauzat prin pierderea parțială a mărfii.
- În acțiunea privind lezarea onoarei și demnității prin răspîndirea în public a informațiilor calomnioase.
- În acțiunea privind repararea prejudiciului cauzat prin accident rutier.

- În acțiunea privind repararea prejudiciului material cauzat angajatorului de către salariații Vîlcu – cu care s-a încheiat un contract de răspundere materială deplină și Lupu – care a cauzat prejudicii materiale angajatorului în stare de ebrietate.
- În acțiunea privind contestarea paternității înaintată de către Ion Condrea care în timpul căsătoriei sale cu Maria Condrea a fost înregistrat ca tată al copilului acesteia în actele de stare civilă.
- În acțiunea în contencios administrativ Întreprinderea Individuală „Sîrbu Tatiana” s-a adresat în Curtea de Apel Chișinău cu o cerere de anulare a deciziei Camerei de licențiere nr. 3268 din 31.10.2003 prin care i-a fost retrasă licența pentru activitatea farmaceutică.

3. Evaluarea sumativă se va efectua ca examen în scris la finele semestrului:

Model de test final:

Institutul Național al Justiției

TESTUL nr. 17

pentru examenul la DREPT PROCESUAL CIVIL

- 1. Analizați în maxim 10 propoziții neajunsurile procedurii de asigurare a acțiunii.**
- 2. Argumentați în fiecare situație cum trebuie să procedeze instanța de judecată în faza intentării procesului civil:**
  1. la judecătoria Buiucani a fost depusă o cerere de chemare în judecată privind partajarea unui lot de pământ amplasat în r. Strășeni, s. Cojușna, întrucît și reclamantul, și pîrîtul locuiesc în acest sector;
  2. acțiunea este depusă împotriva unei persoane despre care din esența cauzei și materialele anexate la cerere este evident că nu este pîrît;
  3. nu este achitată integral taxa de stat de către reclamantul persoană juridică;

VIII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Drept procesual civil, partea specială. Curs universitar, responsabil de ediție Al.Cojuhari – Chișinău – 2009;
2. Manualul Judecătorului la examinarea pricinilor civile. /coordonator Mihai Poalelungi, - Cartier juridic, 2006.
3. Pregătirea pricinilor civile pentru dezbaterile judiciare. Mihai Poalelungi, Anastasia Pascari, - Chișinău,2006
4. Ghidul Cetățeanului. Procedura civilă. / Mihai Poalelungi. – Chișinău. Editura Cartier, 2008
5. Ioan Leș, Drept procesual civil: Cursul universitar, - București, Lumina Lex, 2010.
6. Florea Măgureanu, Drept procesual civil. - București Ed. ALL BECK, 2011.
7. Гражданский процесс. Учебник. / Под ред. М. К. Треушникова, - Москва, 2008.
8. Гражданский процесс. Учебник. / Под ред. В. В. Яркова, - Москва, 2009.
9. Гражданское процессуальное право России. Учебник. / Под ред. М.С. Шакарян, - Москва, 2004.
10. Гражданский процесс. Учебник. / Под ред. В.А. Мусина, Н.А. Чечиной, Д.М. Чечет, - Москва, 2000.
11. Гражданский процесс. Общая часть. Учебник. / Под ред. Т.А. Беловой, И. Н. Колядко, Н.Г. Юркевича, - Минск, 2000.
12. Гражданский процесс. Особенная часть. Учебник. /Под ред. Т.А. Беловой, И. Н. Колядко, Н.Г. Юркевича. - Минск, 2002.
13. Осокина Г.Л., Гражданский процесс. Общая часть. - Москва, 2004.
14. Natalie Fricero, Procedure civile, Gualino edituer, - Paris, 2002

.

.